

**УПУТСТВО ЗА ПОПУЊАВАЊЕ УПИТНИКА УСЛУГЕ СПС
ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ СТРУКТУРНИХ ПОСЛОВНИХ СТАТИСТИКА ЗА УСЛУГЕ
(ПОДРУЧЈА Н, I, J, L, M, N, P, Q, R и S)**

Упутством су посебно објашњене само ставке из Упитника код којих се из назива ставке не види потпун садржај и које би се могле тумачити на више начина. За остале ставке нису дата тумачења пошто њихов садржај произилази из самог назива. Као помоћни индикатор, у Упитнику су за већину ставки наведени бројеви конта, из аналитичког контног плана, у оквиру којих се те ставке воде у рачуноводственим евиденцијама. За неке податке који се траже у Упитнику потребно је извршити додатне обрачунае или урадити најбоље могуће процјене. Субјекти који су у години посматрања имали статусне промјене требају обезбиједити податке о активностима за цијелу годину.

ТАБЕЛА 1. – ПРИХОДИ ИЗ РЕДОВНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Ставка 1 Приходи од пружених услуга (искључујући ПДВ) - укључују укупан годишњи приход остварен пружањем услуга. Укључени су сви трошкови који се зарачунавају клијентима и сви индиректни порези, осим ПДВ-а који је фактурисан клијентима. ПДВ фактурисан на испоруке услуга приказује се у Табели 7 „Остали подаци“.

Ставка 2 Приходи од продаје властитих производа (искључујући ПДВ и акцизе) - укључују укупан годишњи приход остварен продајом властитих производа који су резултат обављања индустријске дјелатности. Укључени су сви трошкови који се зарачунавају купцима (превоз, паковање, осигурање, и сл.) осим акциза и ПДВ-а који је фактурисан купцима. Акцизе и ПДВ фактурисан на испоруке производа приказују се у Табели 7 „Остали подаци“.

Ставка 3 Приходи од продаје робе за препродају (искључујући ПДВ) - укључују укупан годишњи приход од обављених трговачких активности. Укључују се и приходи од препродаје добара обављене од стране предузећа која се не баве трговином, али која повремено продају робу, сировине и друге материјале, а да на њима нису вршене никакве дораде. Вриједност продаје укључује све трошкове који се стављају на терет купца (транспорт, паковање, осигурање и сл.), чак и када су ови трошкови приказани одвојено у фактури. У приходе од продаје не укључује се рабат, попуст, каса-сконто и сл. Приходе треба приказати без ПДВ-а који се наплаћује уз продате производе. ПДВ фактурисан на испоруке робе приказује се у Табели 7 „Остали подаци“.

Ставка 4 Приходи од активирања или потрошње робе и учинака - производња сталних средстава за властите потребе - представљају вриједност сталних средстава изграђених или развијених за властиту употребу од стране предузећа, као и вриједност поправки и инвестиционог одржавања властитих постројења и опреме, које је обавило само предузеће. Вредновање се врши по произвођачким цијенама, тј. према трошковима који су настали током обављања радова (ови трошкови приказани су под одговарајућим ставкама у Табели 2 „Трошкови за редовну дјелатност“).

Ставка 5 Други пословни приходи - укључују приходе од закупнина, приходе од ројалитета и патената и друге пословне приходе који не спадају у финансијске приходе. Одређени финансијски приходи приказани су у Табели 7 „Остали подаци“.

Ставка 6 Субвенције на производе су неповратна давања државе или других јавних органа која се исплаћују предузећу по јединици произведеног или увезеног производа или услуге. Обухватају увозне и извозне субвенције и остале субвенције на производе као што су покрића губитака који настају због вођења економске и социјалне политике од стране државе.

Ставка 7 Субвенције на производњу (односе се на производњу као такву и не могу се исказати по јединици производа или услуге) - укључују само субвенције примљене од државе или других јавних органа са циљем утицаја на ниво производње или цијена производа или услуга. Ове субвенције обухватају субвенционисање запошљавања хендикепираних лица или дуже вријеме незапослених лица, субвенције за смањење загађења, подршке ради каматних олакшица производним предузећима и сл. Нису укључене субвенције за капитални рачун и износи који се односе на ослобађања од трошкова социјалног осигурања. Субвенције за капитални рачун (грантови) приказују се у Табели 7 „Остали подаци“.

ТАБЕЛА 2. – ТРОШКОВИ ЗА РЕДОВНУ ДЈЕЛАТНОСТ

Ставка 1 Трошкови сировина и материјала, помоћног и осталог материјала - обухватају укупну вриједност утрошених сировина, основног и потрошног материјала, ситног инвентара, алата, резервних дијелова и помоћног материјала (амбалажа, материјал за чишћење и текуће одржавање, канцеларијски материјал и сл.) у току године. Ова ставка укључује и трошкове материјала настале у вези са производњом инвестиција за властиту употребу, као и редовно и инвестиционо одржавање основних средстава које предузеће обавља за властиту рачун.

Вриједност трошкова треба да буде исказана без одбитног ПДВ-а, али са трошковима који су настали до мјеста складиштења. Одбитни ПДВ за набавку сировина и материјала приказује се под одговарајућом ставком у Табели 7 „Остали подаци“.

Ставка 2 Трошкови горива и енергије - обухватају укупну вриједност утрошених горива и енергије (струја, гас, нафта, бензин и сл.) у току посматране године. Не обухватају се енергенти који се користе као сировине или енергенти намијењени за препродају у истом стању у ком су и набављени. Трошкови се исказују по набавној вриједности, без ПДВ-а.

Ставка 3 Набавна вриједност продате робе и сталних средстава прибављених ради продаје - представља вриједност продате робе, обрачунате по набавној вриједности укључујући и трошкове транспорта и порезе на производе, као што су акцизе. ПДВ је искључен из обрачуна вриједности, а приказује се под одговарајућом ставком у Табели 7 „Остали подаци“. Такође, и нетрговачка предузећа приказују набавну вриједност продате робе, за сировине и друге материјале које су препрдала без икакве даљње дораде. На овој ставци се исказује и набавна вриједност продатих сталних средстава прибављених ради продаје.

Ставка 4 Трошкови услуга - обухватају трошкове услуга трећих лица на изради и доради властитих учинака, поправкама и одржавању; трошкове превоза (искључујући оне под ставкама 1, 2 и 3); ПТТ трошкове; трошкове закупнина, сајмова, рекламе и пропаганде, истраживања и развоја; консултантске, рачунарске, савјетодавне, правне, рачуноводствене и сл. трошкове; трошкове накнада за кориштење лиценци, патената, софтвера, ауторских права и сл.; трошкове премија осигурања (годишњи износ плаћених премија свих врста осигурања (годишњи износ плаћених премија свих врста осигурања, осим животног осигурања); текуће трошкове одлагања отпада; трошкове банкарских услуга (искључујући камате); трошкове запослених путем агенција за запошљавање и осталих спољних сарадника (накнаде по уговорима о привременим и повременим пословима које послодавац закључује са агенцијама за посредовање и физичким лицима); трошкове ренте и оперативног лизинга (годишњи износ трошкова по основу уговора о закупу основних средстава: опреме, пословног, складишног, канцеларијског и другог простора, земљишта и сл.) и остале непоменуте услуге (укључују све текуће издатке плаћене за услуге трећим лицима које нису претходно побројане). У Упитнику је потребно попунити трошкове по специфицираним врстама.

Ставка 19 Трошкови запослених - представљају укупне бруто плате и накнаде плата за запослене према платној листи, остале трошкове запослених који се третирају као лична примања која запослени остваре по основу запослења. Трошкови који се односе на запослене који раде у иностранству и који нису резидентни у БиХ, не укључују се у ову ставку.

Ставка 20 Бруто плате и накнаде бруто плата запосленика – укључују **основну плату (нето)** и друга слична давања која већ нису укључена у основну плату (подјела добитка, прековремени рад, рад недјељом и државним празницима, тринаесту плату, плаћања у натури, као и накнаде плата за дане који нису одрађени), **доприносе за социјално осигурање** који терете запослене (доприноси из плате) и **аконтацију пореза на доходак**.

Ставка 21 Остали трошкови запослених који се третирају као лична примања - обухватају: топли оброк, накнаде трошкова за превоз на посао, отпремнине, јубиларне накнаде, регрес и сл. То укључује све накнаде и сва друга примања запослених која су изједначена са зарадом.

Ставка 25 Остали трошкови пословања – обухватају трошкове за службено путовање, кориштење властитог возила у службене сврхе, смјештај и исхрану на терену, накнаде трошкова послодавцима који нису запослени у предузећу, солидарна и друга давања лицима која нису запослена; трошкове стручног усавршавања (обухватају и стипендије и кредите ученицима и студентима); трошкове репрезентације; чланарине, административне таксе и друге оперативне трошкове (све текуће издатке који нису претходно побројани, а који немају карактер финансијских расхода).

Ставка 32 Трошкови пореза на производе, искључујући ПДВ и акцизе - укључују порезе на производе, који се плаћају на количину или вриједност производа и услуга произведених или размјењених (искључујући ПДВ и акцизе), као што су порези на специфичне производе, таксене маркице, правни документи, трошкови регистрације, порези за рекламу, трошарине и сл.

Ставка 33 Трошкови пореза на производњу – су плаћања на производне дјелатности независно од количине или вриједности произведених производа или услуга. Они укључују: порезе на имовину или употребу земљишта, зграда или других објеката који се користе у производним дјелатностима, порезе на кориштење фиксног капитала (опреме), порезе за прибављање професионалних и пословних лиценци, порезе за загађење околине које стварају производне дјелатности и сл.

Ставка 35 Плаћања подуговарачима за рад, испоручене производе и услуге – су плаћања једног предузећа другом предузећу, која су у подуговарачком односу, у замјену за рад, испоручене производе и услуге.

ТАБЕЛА 3. – СТАЊЕ ЗАЛИХА

Вриједност залиха сировина и улазних материјала, као и залиха трговачке робе исказује се у набавним цијенама без повратног ПДВ-а. Вриједност залиха готових производа и полупроизвода и производње у току исказује се у производним трошковима тј. цијени коштања. Вриједност залиха исказује се као стање првог и посљедњег дана извјештајне године.

Ставка 1 Залихе сировина и материјала (искључујући гориво и енергију) - укључују вриједност сировина, потрошног и ситног материјала, резервних дијелова и инвентара и сл. који се налазе на залихама 01. јануара (колона 1), односно 31.децембра (колона 2), искључујући мањкове и вишкове. Вриједности се исказују по стварним трошковима набавке коју чини фактурна вриједност увећана за зависне трошкове набавке (превоз, утовар и истовар, складиштења као и чувања материјала на складишту).

Ставка 2 Залихе горива и енергије – укључују вриједност горива и енергије (струја, гас, нафта, бензин и сл.) који се налазе на залихама 01. јануара (колона 1), односно 31. децембра (колона 2).

Ставка 3 Залихе робе за препродају - укључују вриједност залихе роба које су набављене искључиво за даљњу продају на велико или мало у непромијењеном стању.

Ставке 4 и 5 Залихе готових производа, полупроизвода и производње у току – стање залиха на овим ставкама исказује се по производним трошковима, тј. цијени коштања. Подаци се преузимају из Биланса стања.

ТАБЕЛА 4. – ЗАПОСЛЕНОСТ

Ставке 1 до 5 Годишњи просјек броја запослених по категоријама статуса у запослености - израчунава се тако што се за сваку категорију сабира број запослених на крају сваког мјесеца и дијели са дванаест. Укључују се и запослени по приправничком уговору, уговору о замјени привремено одсутног радника, сезонски радници, као и радници који раде скраћено радно вријеме. Подаци о броју запослених укључују и раднике који су привремено одсутни са посла због болести, одмора и раднике који су током године проглашени технолошким вишком. Искључују се радници који раде у иностранству и који нису резиденти у БиХ. За сваку категорију треба посебно исказати и годишњи просјек запослених жена.

Ставке 1 до 5 Укупан број одрађених часова – укључује укупан број стварно **одрађених** часова током цијеле године (редовно радно вријеме, прековремени рад, рад недјељом и празницима и рад ноћу) за сваку категорију према статусу у запослености. **Не укључују се часови** који су плаћени, али **нису одрађени** због годишњег одмора, празника, болести и сл.

ТАБЕЛА 5. – СПОЉНИ САРАДНИЦИ И ЊИХОВИ ТРОШКОВИ

Ставке 1 и 2 Спољни сарадници и њихови трошкови - запослени путем агенција за запошљавање или на други начин ангажовани (привремени и повремени радници, радници по уговору) не третирају се у обрачунима на исти начин као запослени предузећа и стога се подаци о њиховом броју, одрађеним часовима и трошковима морају исказати посебно. За израчунавање годишњег просјека броја радника и одрађених часова погледати упутство уз Табелу 4 „Запосленост“. Трошкови спољних сарадника су дио трошкова услуга (Табела 2, ставка 16).

ТАБЕЛА 6. – ПРИХОДИ ОД ПРОДАЈЕ ПРЕМА ДЈЕЛАТНОСТИ

Ставка 1 Приходи од индустријских дјелатности – обухвата приходе од индустријских дјелатности разврстаних у подручја од В до Е према КД БиХ 2010 (В Вађење руда и камена; С Прерађивачка индустрија; Д Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација; Е Снабдијевање водом; канализација, управљање отпадом и дјелатности санације животне средине).

Ставка 2 Приходи од трговине – обухвата приходе од продаје робе набављене искључиво за даљњу продају: трговачка роба и трговачке услуге (приходи од посредовања – провизија). Приход од дјелатности посредовања у трговини на велико је провизија. Искључују се, иако спадају у подручје Г, приходи од гране 45.2 Одржавање и поправка моторних возила те Одржавање и поправка мотоцикала као дио гране 45.4 Трговина, одржавање и поправка мотоцикала, дијелова и прибора за мотоцикле, које треба укључити у Приходи од услужних дјелатности (ставка 6).

Ставка 3 Приходи од грађевинске дјелатности – обухвата приходе од грађевинских дјелатности из подручја Ф према КД БиХ 2010 (високоградња, нискоградња и специјализоване грађевинске дјелатности).

Ставка 4 Приходи од високоградње – обухвата приходе од грађевинских радова (услуга) на зградама, без обзира на то да ли их је предузеће обавило: за рачун других или за властити рачун (ради даљње продаје); као главни извођач радова или као подизвођач; само с властитим радницима или и с кооперантима (подизвођачима). Укључују се приходи од радова на новим грађевинама (новоградња), реконструкција, поправки и одржавања.

Ставка 5 Приходи од нискоградње – обухвата приходе од грађевинских радова на свим осталим грађевинама које нису зграде, нпр. путеви, мостови, тунели, пруге, аеродромске стазе, цјевоводи на велике удаљености (међуградски) и градски цјевоводи, водови за електричну струју и телекомуникације, бране, луке, различити објекти за рударство, прерађивачку индустрију, електране, спортски терени и др.

Ставка 6 Приходи од услужних дјелатности – обухвата приходе од дјелатности разврстаних у подручја од Н до П и од Р до С према КД БиХ 2010 (Н Саобраћај и складиштење; И Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство; Ј Информације и комуникације; К Финансијске дјелатности и

дјелатности осигурања; L Пословање некретнинама; M Стручне, научне и техничке дјелатности; N Административне и помоћне услужне дјелатности; P образовање; Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада; R Умјетност, забава и рекреација; S Остале услужне дјелатности). Укључују се и приходи из подручја G од гране 45.2 Одржавање и поправка моторних возила, те од Одржавања и поправки мотоцикала као дијела гране 45.4 Трговина, одржавање и поправка мотоцикала, дијелова и прибора за мотоцикле.

Ставка 7 Приходи од пољопривреде, шумарства и рибарства – обухвата приходе од дјелатности пољопривреде, шумарства и рибарства (подручје А Пољопривреда, шумарство и рибарство према КД БиХ 2010). Искључује се приход од препродаје предметних добара и услуга набављених за препродају у истом облику у којем су и набављени.

ТАБЕЛА 7. – ОСТАЛИ ПОДАЦИ

Подаци који се у овој табели траже, користе се у комбинацији са подацима из претходних табела, за израчунавање економских података и индикатора за разне нивое статистичког агрегирања. Из назива већине ставки (те из придружених конта) јасан је садржај па их није потребно даље објашњавати.

Ставка 17 Приходи од продаје материјалних сталних средстава (дезинвестиција) - обухватају остварени годишњи износ од продаје свих врста материјалних сталних средстава предузећа. Обрачун се врши по продајној цијени, а не по рачуноводственој вриједности, послје одбитка свих трошкова продаје и преноса власништва.

ТАБЕЛА 8. – ПОДАЦИ ЗА ПРЕТХОДНУ ГОДИНУ

Ставка 1 Број запослених (годишњи просјек) за претходну годину обрачунава се на исти начин као и за посматрану годину (видјети упутства за Табелу 4 „Запосленост“).

Ставка 2 Приходи из продаје производа, услуга и роба за претходну годину обрачунавају се на исти начин као и за референтну годину (видјети упутства за Табелу 1 „Приходи из редовне дјелатности“).